

PREPORUKE ZAJEDNIČKE REAKTIVNE MONITORING MISIJE CENTRA ZA SVJETSKU BAŠTINU UNESCO-A/ICOMOS-A 2018.

	PREPORUKA	Odgovorni za preduzimanje mjera
	SAOBRAĆAJNA INFRASTRUKTURA	
P 1	Koncept mosta preko prolaza Verige trebalo bi konačno odbaciti. Treba usmjeriti studije ka odluci o tunelu ispod prolaza, ili alternativnom/im trasom/trasama kojima se izbjegava most preko prolaza, i treba ih dostaviti Centru za svjetsku baštinu u skladu sa Stavom 172 Operativnih smjernica	Ministarstvo kulture, Crnogorska komisija za saradnju sa UNESCO, u saradnji sa Ministarstvom održivog razvoja i turizma i Ministarstvom saobraćaja i pomorstva.
P 2	Nadogradnjom onoga što je dosada urađeno, treba razviti plan integrisanog saobraćaja za područje Boke Kotorske , sa jasnim prioritetima i faznim planom primjene, naročito vodenog saobraćaja, uzimajući u obzir potencijalno raspoložive resurse.	Ministarstvo saobraćaja i pomorstva i Ministarstvo održivog razvoja i turizma, u saradnji sa Ministarstvom kulture i opštinama Kotor, Herceg Novi i Tivat.
P 3	Prijedloge za izgradnju novih puteva kako bi se olakšala i servisirala gradnja duž zapadne obale zaliva (u Mulu, Prčanju, Stolivu, Kostanjici) treba otkazati i ukloniti iz prostornog plana čija je izrada u toku.	Ministarstvo održivog razvoja i turizma i Ministarstvo saobraćaja i pomorstva u saradnji sa Ministarstvom kulture i Opštinom Kotor.
P 4	Zaštićenu trasu predložene zaobilaznice za Risan treba preispitati u prostornom planu čija je izrada u toku, pa ili revidirati tako da bude puno bolje integrisana u postojeći predio i tip naselja, ili otkazati projekat.	Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Ministarstvo kulture i Opština Kotor.
P 5	Treba istražiti izvodljivost opcija kratkog tunela za zaobilaznje kotorskog Starog grada kao srednjoročno-dugoročnog rješenja za saobraćaj koji prolazi ispred Starog grada, ako se upravljanje saobraćajem u nivou pokaže neadekvatnim. Projekat duge zaobilaznice za Kotor i Dobrotu treba otkazati.	Ministarstvo održivog razvoja i turizma i Ministarstvo saobraćaja i pomorstva u saradnji sa Ministarstvom kulture i Opštinom Kotor.
P 6	Detalje predloženog projekta žičare koja povezuje Cetinje sa Škaljarima treba dostaviti zajedno sa Procjenom uticaja na baštinu , uključujući analizu vizuelnog uticaja Centru za svjetsku baštinu u skladu sa Stavom 172 Operativnih smjernica.	Ministarstvo kulture, Crnogorska komisija za saradnju sa UNESCO, Opština Kotor, u saradnji sa Ministarstvom održivog razvoja i turizma i Ministarstvom
	LOKALNI VODENI SAOBRAĆAJ	
P 7	Kako bi ohrabile integraciju održivog turizma i zaštite baštine, državne i lokalne vlasti treba da: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Unaprijede saradnju između svih zainteresovanih strana i činilaca. Platformu za saradnju treba uspostaviti tokom revizije Menadžment plana, uključujući (ali se ne nužno ograničiti na) Opštinu Kotor, Lučku kapetaniju Kotor, Institut za biologiju mora i Turističku organizaciju Kotor; 	Ministarstvo kulture, Opština Kotor u saradnji sa Ministarstvom održivog razvoja i turizma i Ministarstvom saobraćaja i pomorstva, Lučkom kapetanijom Kotor, Institutom za biologiju mora.

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Razviju jasne integrisane mehanizme upravljanja morskim saobraćajem i povezanim putnm saobraćajem unutar Boke Kotorske u okviru ažuriranog Menadžment plana; ▪ Primijeniti prijedloge koji su u pripremi za 'vodene autobuse' u području zaliva. 	
P 8	Savjet za baštinu, koordinirajući sve glavne zainteresovane strane, treba da uspostavi i održava integrisani Plan za smanjenje rizika od katastrofa u sklopu ažuriranog Menadžment plana, uključujući uspostavljanje procedura za opasne situacije.	Ministarstvo kulture, Opština Kotor, Savjet za baštinu.
P 9	Ažurirani Menadžment plan treba da obezbijedi sveobuhvatan ekološki monitoring zaliva od strane nadležnog tijela , koje podnosi javni godišnji izvještaj, uključujući davanje preporuka za rješavanje aktuelnih pitanja.	Ministarstvo kulture, Opština Kotor, Savjet za baštinu, Institut za biologiju mora.
P 10	Detalje predloženih radova na lučkoj infrastrukturi i plan razvoja luke treba dostaviti Centru za svjetsku baštinu u skladu sa Stavom 72 Operativnih smjernica.	Ministarstvo kulture, Crnogorska komisija za saradnju sa UNESCO, Opština Kotor, Lučka kapetanija Kotor.
REVIZIJA PROSTORNIH I MENADŽMENT PLANOVA, I SAVJETA ZA BAŠTINU		
P 11	U revidiranom prostornom planu u pripremi za Kotor, trenutno u razradi (da se integriše u državni plan) i lokalnim detaljnim studijama koje će mu biti podređene, prioritet treba dati održanju IUV ovog dobra , uspostavljanju ravnoteže između javnog i privatnih interesa u održivom razvoju područja. Sadašnje politike i namjene koje ohrabruju širenje i intenziviranje urbanizacije u unutrašnjem zalivu moraju zamijeniti principi koji pritisak gradnje usmjeravaju ka mjestima i formama koje se mogu očigledno uklopiti bez dodatnog narušavanja istorijskih i prirodnih vrijednosti predjela i uticaja na IUV dobra, povezani sa uspostavljenom politikom da se podstiče kvalitet a ne kvantitet u turističkoj ponudi.	Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Ministarstvo kulture, Opština Kotor.
P 12	Identifikacija zemljišta kao načelno pogodnog za gradnju u prostornom planu u pripremi, i korišćenje, razmjera i volumetrijska forma predviđene gradnje, treba da se zasniva na procjeni njenog potencijalnog uticaja na IUV predjela Boke po principu "parcela po parcela" . Takav pristup, kojim se usvaja koncept Procjene uticaja na baštinu kako bi se odlučilo o ograničenjima kapaciteta, neophodan je da bi se osiguralo da se gradnja na takvim dodijeljenim lokacijama može ostvariti uz poštovanje IUV. Revizija važećih prostornih planova treba da bude usklađena sa revizijom Menadžment plana, koja treba da utemelji ove principe prostornog planiranja.	Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Ministarstvo kulture, Opština Kotor.
P 13	Konkretno, revidirani prostorni plan treba da se zasniva na sljedećim principima: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Nema urbanizacije strmih padina. ▪ Održavati postojeće prazne prostore između istorijskih naselja. ▪ Znamenite zgrade da budu vrijedne svoje lokacije. 	Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Ministarstvo kulture, Opština Kotor.

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ograničiti novu gradnju na zapadnoj strani Kotorskog zaliva. ▪ Smjestiti gradnju unutar morfologije istorijskog predjela. ▪ Novi objekti generalno da poštuju svoj lokalni kontekst i da se integrišu sa njim. 	
P 14	U procjene uticaja na baštinu , naručene u skladu sa Instrukcijama ICOMOS-a iz 2011 ¹ za velike ili senzitivne projekte treba uključiti, u studijama vizuelnog uticaja, precizne vizuelne prikaze projekta u njegovom kontekstu , i moraju se dostaviti Centru za svjetsku baštinu radi revizije od strane savjetodavnih tijela u skladu sa Stavom 172 Operativnih smjernica.	Ministarstvo kulture, Crnogorska komisija za saradnju sa UNESCO, Opština Kotor.
P 15	Menadžment plan treba revidirati/ažurirati paralelno sa završetkom prostornog plana , kako bi ova dva dokumenta bila međusobno usklađena i podržala ciljeve čiji je prioritet zadržavanje IUV ovog dobra. To bi trebalo da bude potpuno operativan instrument za efikasno upravljanjem cijelim dobrom svjetske baštine i njegovom tampon zonom, sa obavezujućim politikama i odredbama koje su usvojene na državnom i lokalnom nivou vlasti unutar pravnog okvira koji se mijenja. Pravne, administrativne i institucionalne okvire treba harmonizovati i prilagoditi tamo gdje je neophodno da bi se omogućilo efikasnije i djelotvornije upravljanje dobrom.	Ministarstvo kulture, Opština Kotor, Savjet za baštinu.
P 16	U skladu sa Stavom 172 Operativnih smjernica, novi nacrt dokumenata prostornog planiranja i nacrt ažuriranog Menadžment plana treba dostaviti Centru za svjetsku baštinu UNESCO-a radi razmatranja i davanja povratnih informacija od strane savjetodavnih tijela prije usvajanja. Nakon toga, podnošenje po Stavu 172 treba samo zahtijevati za prijedloge koji nijesu generalno saglasni sa parametrima gradnje definisanim u ovim planovima na osnovama uspostavljenim Preporukama 12 i 13.	Ministarstvo održivog razvoja i turizma u saradnji sa Ministarstvo kulture, Crnogorska komisija za saradnju sa UNESCO, Opštinom Kotor.
P 17	Moratorijum na novu izgradnju treba održavati do usvajanja prostornog plana u pripremi za područje Kotora i revidiranog Menadžment plana , koji će identifikovati ograničeni potencijal za smještanje održive gradnje unutar osjetljivog predjela područja bez dodatnog negativnog uticaja na IUV dobra.	Ministarstvo održivog razvoja, Ministarstvo kulture, Opština Kotor.
P 18	Operativnu djelotvornost Savjeta za baštinu , ustanovljenog prema Zakonu o zaštiti prirodnog i kulturno-istorijskog područja Kotora, treba ojačati snaženjem veza između njegovih članova i institucija iz kojih dolaze , kako bi se unaprijedilo donošenje odluka i tehnička podrška.	Ministarstvo kulture, Opština Kotor.
P 19	Protokol "ćutanja administracije" mora se zamijeniti novim protokolima koji će osigurati i obavezati Savjet za baštinu ili nadležnu administraciju da pažljivo razmotre sve zahtjeve za izdavanje građevinskih dozvola u zaštićenim područjima, daju odgovor, i navedu razloge na kojima zasnivaju i obrazlažu svoj odgovor.	Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Ministarstvo kulture, Opština Kotor.

P 20	Treba podstaći i ohrabriti bolju saradnju između različitih nadležnih državnih i lokalnih institucija , naročito između četiri predmetne opštine, možda proširivanjem nadležnosti Savjeta za baštinu , kako bi se uključilo savjetovanje drugih opština, odgovornih za djelove dobra svjetske baštine. Veća uključenost civilnog društva bila bi od pomoći.	Ministarstvo kulture, Opština Kotor, Savjet za baštinu.
KONKRETNE LOKACIJE		
P 21	Urbanizaciju u Morinju, predloženu Prostornim planom iz 2008. godine, treba poništiti , buduću gradnju ograničiti u opsegu i veličini na mala i neupadljiva područja, za koja je HIA studijama ustanovljeno da su u skladu sa održavanjem preostalog historijskog karaktera mjesta i sklada između predjela i objekata. Ne treba dati saglasnost prijedlogu ADC Herceg Novi za smještaj osoblja za "Porto Novi".	Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Ministarstvo kulture, Opština Kotor, Savjet za baštinu.
P 22	Prethodna politika dalje urbanizacije obale između prolaza Verige i Morinja, uključujući predviđeni novi put , mora se odlučno preokrenuti u prostornom planu u pripremi, i ne dozvoliti da počne izgradnja ijednog novog objekta po starom planu.	Ministarstvo održivog razvoja i turizma i Ministarstvo saobraćaja i pomorstva u saradnji sa Ministarstvo kulture i Opštinom Kotor.
P 23	Treba pripremiti i primijeniti plan za ublažavanje posljedica kojim bi se pokušalo smanjenje vizuelnog uticaja gradnje Boka Projekta i Boka Apartments putem uređenja zemljišta, sadnje biljaka i potencijalno principa kamufliranja, kako bi se poboljšao njihov odnos sa kontekstom. Ako nema nikakvu suštinsku svrhu, pseudo-historijski toranj treba ukloniti.	Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Ministarstvo kulture, Opština Kotor i Savjet za baštinu.
P 24	Treba ograničiti "privremeno" postojanje objekta na Turskom rtu. Definicije u "Planu za postavljanje objekata privremenog karaktera" treba izmijeniti kako bi se njegova primjena ograničila na istinski privremene strukture, koji se očigledno mogu vratiti u prvobitno stanje i privremeni su, a saglasnost na njih vremenski ograničiti.	Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Ministarstvo kulture, Opština Kotor i Savjet za baštinu.
P 25	Ne treba dati saglasnost za gradnju predloženog "turističkog sela" u Glavatima, ili za bilo koju drugi plan urbanizacije ovog historijski poljoprivrednog zemljišta između historijskih naselja, a prostorni plan u pripremi za ovo područje treba shodno tome izmijeniti.	Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Ministarstvo kulture, Opština Kotor i Savjet za baštinu.
P 26	Prostorni plan u pripremi treba strogo da ograniči buduću gradnju u Mulu, Prčanju i Stolivu , kako bi historijski karakter predjela ovog područja ostao jasan. Kako je primijećeno u Preporuci 4, projektovanu "obilaznicu" u podnožju stijena treba poništiti.	Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Ministarstvo kulture, Opština Kotor i Savjet za baštinu.
P 27	Detaljni prostorni plan u pripremi za lokaciju bivšeg hotela Fjord i prenamjenu zgrade Jugooceanije u hotel treba dostaviti Centru za svjetsku baštinu u skladu sa Stavom 172 Operativnih smjernica, a projekat(i) ako se nastave da budu podložni Procjeni uticaja na baštinu, uključujući precizne vizuelne prikaze projekta u svom kontekstu.	Ministarstvo kulture, Crnogorska komisija za saradnju sa UNESCO u saradnji sa Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Opštinom Kotor i Savjetom za baštinu.

P 28	Postojeći neizgrađeni prostor između Ljute i Dobrote treba zadržati takvim. Gradnja unutar Dobrote ne treba da prelazi liniju drveća u podnožju stijene, i, s obzirom na definiciju 'srednje gustine' ilustrovane gradnjom iznad lokacije Autokampa, treba da bude niske gustine , gdje je to načelno prihvatljivo.	Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Opština Kotor, Savjet za baštinu u saradnji sa Ministarstvom kulture.
P 29	Procjenu uticaja na baštinu gradnje koja zamjenjuje hotel Teuta treba dostaviti Centru za svjetsku baštinu u skladu sa Stavom 172 Operativnih smjernica.	Ministarstvo kulture, Crnogorska komisija za saradnju sa UNESCO u saradnji sa Ministarstvom održivog razvoja i turizma, Opštinom Kotor i Savjetom za baštinu.
P 30	Ako se obilaznica i dalje smatra od suštinskog značaja za Risan ako počne gradnja Jadranske magistrale, treba ispitati manje ambicioznu trasu za nju u odnosu na morfologiju naselja, ili lokalno unapređenje putne mreže, kako bi se smanjio vizuelni uticaj na predio, a svaki plan u pripremi da bude predmet pune HIA.	Ministarstvo održivog razvoja i turizma i Ministarstvo saobraćaja i pomorstva u saradnji sa Ministarstvom kulture i Opštinom Kotor.
ZAŠTIĆENA OKOLINA (TAMPON ZONA)		
P 31	Prostorni plan i politike za prolaz Verige i susjedne obale Tivatskog zaliva, na zapadu u opštini Herceg Novi i na istoku u opštini Tivat, treba izmijeniti kako bi se osiguralo da svaka buduća izgradnja bude ograničena na područja gdje se može smjestiti bez dodatnog narušavanja karaktera predjela, slijedeći generalne instrukcije predviđene preporukama I 1-13, a konkretno da se osigura da neurbanizovana područja obale u Prolazu i na njegovom ulazu ostanu takva.	Ministarstvo održivog razvoja i turizma i Ministarstvo saobraćaja i pomorstva u saradnji sa Ministarstvom kulture i opštinama Herceg Novi i Tivat.
P 32	Pod pretpostavkom da su dvije gradnje koje su postavljene na južni kraj Prolaza i za koje je konstatovano da su nametljive, zakonito dozvoljene, treba izraditi i primijeniti planove uređenja zemljišta kako bi se njihova istaknutost u vizurama iz Prolaza smanjila na najmanju moguću mjeru.	opštine Tivat i Herceg Novi.
P 33	Kako bi se zaštitila vizura duž ose od Perasta kroz prolaz Verige i karakter južnih obala, prostornim planovima u pripremi treba ograničiti gradnju na južnoj strani Tivatskog i Hercegnovskog zaliva, prvenstveno na sada izgrađena područja.	Ministarstvo održivog razvoja i turizma u saradnji sa Ministarstvom kulture i opštinama Kotor, Herceg Novi and Tivat.
P 34	Nove zgrade moraju poštovati odnos između uspostavljenih naselja na južnim obalama spoljašnjeg zaliva i njihovog pejzažnog konteksta, sa posebnom brigom za vizure sa tvrđave Forte Mare koji predstavljaju značajan aspekt njenog ambijenta.	Ministarstvo održivog razvoja i turizma u saradnji sa Ministarstvom kulture, Savjetom za baštinu i opštinama Tivat i Herceg Novi.
P 35	Pri planiranju infrastrukturnih projekata velikog obima u tampon zoni van područja vizura iz ovih zaliva, treba u potpunosti uzeti u obzir njihove posljedice po karakter predjela koji pruća kontekst za dobro svjetske baštine. Projekte treba dostaviti Centru za svjetsku baštinu na razmatranje u skladu sa Stavom 172 Operativnih smjernica.	Ministarstvo kulture, Crnogorska komisija za saradnju sa UNESCO u saradnji sa Ministarstvom održivog razvoja i turizma, opštinama Kotor, Herceg Novi, Tivat, Cetinje i Savjetom za baštinu

KONZERVACIJA ISTORIJSKIH ZGRADA		
P 36	Opština Kotor treba da razmotri uspostavljanje registra rizičnih dobara baštine zbog propadanja ili pogrešne upotrebe i njegovo korišćenje kao alata za određivanje prioriternih mjera za podsticanje i olakšavanje popravke i ponovne upotrebe, uključujući i finansijske podsticaje.	Opština Kotor, Savjet za baštinu, Ministarstvo kulture.
P 37	U saradnji sa NVO, treba ispitati mogućnost obuke za popravku i izradu tradicionalne stolarije. Za njenu upotrebu u istorijskim zgradama treba davati podsticaje, a javne vlasti, uključujući Opštinu Kotor, treba da daju primjer njenim ponovnim postavljanjem u sopstvenim zgradama.	Ministarstvo kulture, Opština Kotor, Savjet za baštinu.